

Príbeh ulice

Soňa Šimková | Divadelný ústav | 18.11.2008

Réžia: Nikita Slovák

Autor textu: neuvedený (v internetových materiáloch je uvádzaný Peter Vojtek)

Hudobná produkcia: Opak

Choreografia: M. Kereš

Scénografia: M. Struháriková

Účinkujú: M. Ondřík, A. Maďar, M. Labuda, ml., K. Mikulčík, K. Turjanová, M. Minichová a ďalší

Premiéra: 18. novembra 2008

Názov a podnázov samé osebe poskytujú materiál na zamyslenie. Budem sa teda venovať všetkým štyrom slovám, aj príbehu, aj ulici, aj hip-hopu aj muzikálu.

O príbehu:

Príbeh je kliše, banalita, déja vu, konzumná konštrukcia a svojím spôsobom „zlátanina“.

Tu je jeho obsah: odohráva sa v dnešnej Petržalke. Po prečítaní si scenára a zhliadnutí inscenácie si môžeme povedať, parafrázujúc podtitul Jarryho Kráľa Ubu, že „odohráva sa v Petržalke čiže nikde“. Taká je to tá Petržalka, fiktívna krajina, akýsi no man's land. Lebo iba dve reálie od autora ju charakterizujú: ide v nej o drogy a o alkohol. Tak to je naozaj priveľmi klišéovitá definícia legendárneho bratislavského sídliska.

Kráľ sídliska Niko však bojuje proti drogám. Reprezentuje kladného hrdinu. Ako kladný hrdina má sny dnešných mladých kladných hrdinov (?): chce nahrávať svoje CD v štúdiu, ba aj sníva o štúdiu hudby. Niko má lásku, Miu, lenže z tábora bohatých. Bohatý otecko jej chystá šťastnú budúcnosť, nie život s polosiroťou Nikom. Niko navyše vyrástol v decáku. Mia má v láske rezervy, Nika v decáku nenavševala, ako znel dohovor, čo vnieslo do ich vzťahu pochybnosti a napätie. Nikov predpríbeh: istý muž, jeho biologický otec, miloval jeho mamu, ale vzťah nelegalizoval a tak Niko pošiel do domova. Lenže Niko nie je obyčajný mladík z decáku, Niko má fantáziu ako Jules Verne. Tak znie jeho charakteristika z pera autora scenára, čo naznačuje, že nie je iba hudobne talentovaný, ale je aj sčítaný. Pričom jeho lektúrou nie je Harry Potter ale Jules Vernes. No, je naozaj trieda.

Proti hlavnej dvojici stoja tieto sily: bohatý Miin otec, a tiež mafiánsky boss, kráľ podsvetia, ktorý má s Nikom spor o územie sídliska a aj vo veci kšeftu, teda drog. Sídlisko sa má na Nikovu výzvu narkomafiána aj drog zbaviť. Konflikt dobra a zla, Nika a bossa podsvetia, v závere vyvrcholí a končí Nikovou smrťou. Kým Miinho otca si vieme trocha predstaviť, vďaka svojej biografii pôsobí celkom ako konkrétna osoba, boss podsvetia je vykreslený ako abstraktné (v scénickej podobe ako muzikálové) zlo bez ľudských konkrétností: asi preto ho sprevádza a dopíňa nadprirodzená partnerka, symbol lásky a smrti.

Pásmo ľúbostného vzťahu s prekážkami je odvar zo známeho príbehu o Rómeovi a Júlii. Medzi mladými „letí“ aj pomenovanie Beverly Hills, čo vyjadruje, že táto story im svojimi umeleckými postupmi evokuje plochý konzumný príbeh amerického seriálu pre mládež.

Našťastie príbeh obsahuje aj vedľajšie postavy. Sú o trocha živšie napísané než tie hlavné. Ide najmä o zbor troch dievčat : ich texty obsahujú humor aj sebaironiu, Bukowského si napríklad pletú so Swarowským. Fakt, že jeden z nápadníkov je zmrzlinár, jedno z dievča komentuje takto: „aj zmrzlinár je obchodník, šak mu daj šancu!“. Čo v preklade do zrozumiteľnejšej reči znamená, že aj on raz zbohatne, treba len vyčkať Prítomnosť dievčat poskytuje žartovný obraz dnešných mladých babiek, ktoré sa sústreďujú na majetných týpkov a pri tom uplatňujú rozmanité dnešné stratégie lovu. V súvislosti s nimi sa dá uvítať rad dobre odpozorovaných detailov zo života, ktoré charakterizujú ich životný štýl, sny a jazyk, ich party sú zručne a účinne napísané. Herečky preto majú čo hrať. Najmä jedna z nich, Zuzana Šebová, svoj part herecky suverénne zúročila.

O ulici:

Obsahom rozhovorov hlavných postáv sú drogy, alkohol, sex a peniaze. Najmä drogy a alkohol sú tematické leitmotívy a reč sa okolo nich krúti donekonečna. Až sa vám odrazu v mysli vynorí, že veď tisíc ráz ometé drogy a alkohol, alkohol a drogy sú len dôsledkami čohosi, a že tým „čosi“ sú škandalózne sociologické fenomény, ktoré v súčasnosti devastujú ľudí na problémových sídliskách. Len denné spravodajstvo na Markíze nás pouča, že Slovensko čelí takým problémom, ako sú detská pornografia, obchod s bielym mäsom, násilie v rodine, incest, kriminalita polície, pranie špinavých peňazí v počestných podnikoch, otrocká práca detí, a podobne.

Čiže „ulica“ má dnes oveľa konkrétnejšiu a súčasnejšiu tvár s paletou pomenovateľných bolestí. Pravdivo a vierohodne by príbeh ulice (lenže nie Beverly Hills) mohol napísať iba ktosi, kto okrem talentu má aj autentickú skúsenosť s prostredím. Tu sa trocha pristavím, lebo ide o zásadnú otázku autenticity istých žánrov. Autenticosť sa totiž vyžaduje najmä pri žánroch subkultúry, kontrakultúry, „off-kultúry“, alternatívnej kultúry, či ako sa všetky tieto opozície voči tej inej – oficiálnej, etablovanej, mainstreamovej - kultúre nazývajú.

O hip-hop

Veď tieto žánre „off-kultúry“, ako sa na Slovensku v tomto „off“ prostredí označujú, vznikli práve preto, aby vyjadrili to autentické, zažitú a osobne poznané, čo je iné, než s čím pracuje tá opačná, vzdelanecká, kultúrna kultúra, ktorá sa v súčasnosti rodí z načítaného, počutého a sprostredkovaného a napasúva sa na určitý kultúrny establišment, na konvenčný štandard vyjadrenia.

Pri hiphopovej kultúre ide práve o to, aby performerí vypovedali za seba, vyjadrili svoju osobnú revoltu a svoj vlastný životný pocit. Napríklad: zásadne si píšu texty k piesňam sami. Práve tým sa to stáva ich autorská výpoveď z definície. Tu sa

dajú viesť analógie s rovnako autentickou kultúrou protestu, akou bola bítnická kultúra v 60. a 70. rokoch v Severnej Amerike. Či už máme na mysli Kvílenie od Allana Ginsberga alebo Thanks Giving Day od Williama Borrougsa, svojim spôsobom to už bola rapovaná, rytmicky deklamovaná poézia. Ak bítnici vyšli z literárnych kaviarní a text bol u nich na prvom mieste, revolta 70. a 80. rokov na newyorských sídliskách (Brooklyn, Bronx) bola masovou, komunitnou revoltou literárne rudimentárnych, neškolených, ale hudobne talentovaných a najmä tanečne zdatných performerov. Vzniklo autentické umenie ulice ako svojho druhu mestský folklór, ktoré bolo energickým telesným výrazom revolty proti establišmentu, podobne ako bítnická revolta predošlých generácií.

Existujú rôzne mestské folklóry, rôzne komunitné revolty. Napríklad z prostredia rebelov predmestí Buenos Aires vzišiel jeden z najprogressívnejších európskych divadelníkov, Rodrigo García. Na základe osobných detských zážitkov a z materiálov dnešnej hudobnej a tanečnej kontrakultúry, karnevalu „Murgas“, vytvoril drásavú polodokumentárnu performanciu Surové, krvavé, akurát, pripečené (Cruda. Vuelta y vuelta. Al punto. Chamuscada) uvedenú v minulom roku na Avignonskom festivale. To bola ukážka autentického, necenzúrovaného a neštylizovaného umenia ulice.

V Divadle Aréna sa mestskému uličnému umeniu venujú takmer programovo, patrí do veľkorysého Kukurovho obsahového záberu. Pozri túto anotáciu:

S nápadom priviesť ulicu na divadelné dosky prišiel riaditeľ Divadla Aréna Juraj Kukura. Na scéne s u-rampami, streetballovým ihriskom a rôznymi prekážkami, ktoré navrhla výtvarníčka Marija Havran, sa predstavia mládežnícke subkultúry a dynamický prierez celého spektra pouličného umenia v dynamickom, výtvarne a divadelne efektnom a zaujímavom spracovaní. Street-show sa z tohto dôvodu nedá zaškatuľkovať a je doslova akousi "street session" off-kultúry, ktorá je kultúrnym mainstreamom vytláčaná na okraj spoločnosti. Javisko počas šou ovládnu mladé umelecké štýly v podaní graffiti, break dancu, fireshow, flatlandu, skateboardingu, le parkour a tiež streetballu. Biketrial a aggressive inline skating budú reprezentovať majstri sveta Štefan Pčola a Martina Svobodová.

BRATISLAVA 12. apríla (SITA)

Na projekte Príbeh ulice sa angažoval súbor JUMBO, ktorý vedie hip hopový choreograf a tanečník Milan Kereš. Rozličné tanečné formy jeho skvelí tanečníci zvládali suverénne, prinášali na javisko prílivy energie a pohybového majstrovstva. Nedalo sa im odolať, diváci sa sediac na sedadlách pripájali k ich vlneniu.

Milan Kereš je však aj človek corss-žánrový, lebo sa so Slávkou Halčákovou podielal na performancii uvádzanej v L+S, teda v divadle komerčne orientovanom, čo bola produkcia v štýle sofistického bulváru.

Tanečné kreácie v Divadle Aréna však udržal v limitoch autentickkej kultúry. Iba občas sa v choreografii našla štylizácia: keď boss zhodí z poschodia lešenia popruhy a členovia bandy sa na ne zakvačia, pričom on nimi manipuluje ako bábkami.

Hudobnú časť a spevné zložky mal na starosti hudobný dramaturg (podiela sa aj na castingu spevákov, tanečníkov a hercov) Milan Opak, známy to hudobník a spevák „off-scény“. Jeho piesne však interpretovali herci a to sa u ortodoxného hiphopového fanúšika stretlo s kritikou, lebo to vybočilo z pravidiel autorstva (pozri príloha).

Pokiaľ ide o výtvarnú stránku inscenácie, scénografia M. Struhárikovej zodpovedá žánru: jej scéna je vlastne konštrukcia - typické lešenie rockových koncertov, po bokoch so šmyklami na street aktivity a s graffitovou výzdobou múrov.

Oblečenie tanečníkov takisto zodpovedá žánru. Bol to hip-hopový dres, v jednotlivých scénach a podľa atmosféry výstupov obmieňaný, v závere boli všetci v bielom a symbolizovali smrť. Ale oblečenie bossa podsvetia už bolo gýčové, ako z lacného muzikálu – M. Majeský nosil pastelové róby, varené outfity a od farebného osvetlenia získaval gýčovú „karmu“. Štylizované herectvo, abstraktná partnerka a výtvarný dizajn ho posúvali do roviny akéhosi muzikálového Mefista.

O muzikále

Sklon materiál vyčačkať a štylizovať, ako sa to robilo a robí s autentickým folklórom v súboroch typu Lúčnica či Sľuk, alebo vo folklorizovaných činoherných produkciách, resp. vo folklórnej komercii, to je tendencia, ktorú pozorujeme aj pri práci s autentickými mestskými „off“ kultúrami. Výsledok je sladkastý, gýčový, cenzúrovaný, zmäkčený a vatou vypchatý produkt, ktorý sa vedome či intuitívne obracia na určitého adresáta.

Otázka teda znie, akému adresátovi je napríklad táto šou Príbeh ulice určená?

A ako sa v tomto produkte uplatnili činoherci?

Ako im to scenár umožňoval v činoherných partoch, ako im poskytol materiál hudobník a ako ich spracoval choreograf?

Hercami 1. premiéry boli : Turjanová, Maďar, Labuda, Majeský, Ťapák, Šebová a iní. Kristína Turjanová je popredná herečka slovenského divadla a aj tu sa obhájila ako talentovaná herečka a tanečnica. Nič mimoriadne tu však nepredviedla, svoj všestranný talent už ukázala aj predtým, napríklad v predstavení Hugovej hry Kráľ sa zabáva na scéne činohry SND. Herecky presvedčivo pôsobil zriedkavo vystupujúci Marek Ťapák v úlohe Nikovho otca a výrazne sa predstavila už spomenutá Z. Šebová. Inak to bolo herecky priemerné divadlo.